

NIEODPŁATNE USŁUGI

- POMOC PRAWNA
- PORADY OBYWATELSKIE
- MEDIACJA

INFORMATOR PRAWNY

ODWOŁANIE DAROWIZNY

Publikacja bezpłatna nieprzeznaczona do sprzedaży.
Zawiera stan prawny na maj 2024 r.

SPIS TREŚCI:

1. Darowizna - informacje ogólne	2
2. Odwołanie darowizny niewykonanej	5
3. Odwołanie darowizny wykonanej	8
4. Pozostałe kwestie	9
5. Zakończenie	11

1. Darowizna - informacje ogólne

Ustawodawca zdefiniował pojęcie darowizny w art. 888 kodeksu cywilnego i przepisach następnym. Zgodnie z jego brzmieniem, przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku.

A zatem darowizna jest umową nazwaną, umożliwiającą dokonywanie przysporzeń majątkowych bez ekwiwalentu.

W praktyce społecznej jest to stosunkowo często wynikiem realizacji uczuć i postaw, które niekiedy określa się jako "wyższe" w hierarchii takich zachowań – np. udzielenia wsparcia osobom dotkniętym nieszczęściami osobistymi, celem uzyskania przyjaźni, wdzięczności, realizacji ogólnych celów charytatywnych. Stanowi element grupy umów, które funkcjonalnie – umożliwiają w obrocie przenoszenie własności i innych zbywalnych praw majątkowych. Zasadniczą cechą darowizny jest jej nieodpłatność – należy przez nią rozumieć brak ekwiwalentu ekonomicznego jako odpowiednika świadczenia darczyńcy. Inaczej mówiąc, ktoś kto udziela nam darowizny, nie dostanie w zamian np. pieniędzy czy innego dobra, które da się wyrazić w pieniądzu np. samochodu czy lokalu, ale może zostać zobowiązany do czynności, których w pieniądzu wyrazić się nie da np. udzielanie pomocy czy sprawowanie opieki na starość nad daną osobą.

PRZYKŁAD

Asia dostała od rodziców samochód za 100.000 zł, przy czym w umowie zapisano, że w zamian za to Asia będzie opiekować się rodzicami na starość. Asia stwierdziła, że w takim razie to nie jest darowizna, ponieważ ona również się do czegoś zobowiązuje wobec rodziców.

Czy miała rację?

Nie, Asia nie miała racji. Brak wzajemności w zakresie darowizny, oznacza brak przysporzenia w zakresie finansowym, nie dotyczy kwestii takich jak sprawowanie opieki i pomoc darczyńcy.

Przepis art. 890 § 1 KC wprowadza dla oświadczenia darczyńcy formę szczególną (aktu notarialnego), o której mowa w art. 73 § 2 KC – brak zachowania wymaganej formy prowadzi do nieważności umowy. Darczyńca powinien niejako "mieć czas na przemyślenie sprawy", a dodatkowo udział notariusza ma zapewnić usunięcie niebezpieczeństwa wadliwości w kategoriach prawnych, rozporządzenia darczyńcy, w czym można dopatrywać się zarówno ochrony interesów stron umowy, jak i zabezpieczenia interesów państwa (zob. też post. SN z 27.1.2021 r., I CSK 535/20, Legalis). Jednakże umowa darowizny zawarta bez zachowania tej formy staje się ważna, jeżeli przyrzeczone świadczenie zostało spełnione.

WAŻNE

Nieruchomość (dom jednorodzinny, działkę rolną czy budowlaną, magazyn lub lokal) można przekazać w darowiźnie jedynie w formie aktu notarialnego.

Zawarcie umowy darowizny następuje z chwilą złożenia przez obie strony w tej kwestii zgodnych oświadczeń. Przy czym przepisy nie wymagają jednoczesności takich oświadczeń, stąd dopuszczalne jest złożenie pierwotnie oświadczenia (propozycji zawarcia umowy) przez jedną ze stron (zasadniczo zarówno darczyńcę, jak i obdarowanego), a następnie jego akceptacja przez drugą stronę. W praktyce darowizna jest zawarta z chwilą podpisania przez obie strony aktu notarialnego lub umowy, jeżeli ustawa nie wymaga tej pierwszej formy.

ODWOŁANIE DAROWIZNY

W pierwszej kolejności należy wskazać, że kodeks cywilny normuje odrębnie odwołanie darowizny niewykonanej i wykonanej.

2. Odwołanie darowizny niewykonanej

Zgodnie z treścią artykułu 896 kodeksu cywilnego:

Darczyńca może odwołać darowiznę jeszcze niewykonaną, jeżeli po zawarciu umowy jego stan majątkowy uległ takiej zmianie, że wykonanie darowizny nie może nastąpić bez uszczerbku dla jego własnego utrzymania odpowiednio do jego usprawiedliwionych potrzeb albo bez uszczerbku dla ciążących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych.

Pierwszą z przesłanek do odwołania darowizny jest niewykonanie tej darowizny. Za darowiznę niewykonaną uważa się darowiznę, w odniesieniu do której nie wystąpiły wszystkie jej główne skutki, a więc wprawdzie prawo zostało przeniesione, ale nie został wydany jej przedmiot lub odwrotnie – darczyńca przeniósł posiadanie przedmiotu darowizny, ale nie nastąpiło przejście praw do niego. Mówiąc inaczej, darowizna niewykonana jest wtedy, gdy co prawda formalnie zawarto umowę (np. darowizny samochodu osobowego), ale formalnie przedmiot darowizny nie został przekazany np. po darowiznie samochodu, nadal jeździ nim tylko darczyńca a nie obdarowany.

Wracając do przesłanek, to należy wyróżnić dwie z nich:

- **niedostatek darczyńcy** – rozumiany jako zmiana jego statusu majątkowego. Mówiąc potocznie jest to taka sytuacja, kiedy darczyńca zbiedniał i nie ma z czego się utrzymać, przy czym nie ważne czy nastąpiło to wskutek darowizny czy ze względu na inne czynniki;
- **uszczerbek w zakresie obowiązku alimentacyjnego darczyńcy** – to taka sytuacja, gdzie darczyńca po dokonaniu darowizny nie może płacić na bieżąco pełnej kwoty zasądzonych (ustalonych) alimentów.

W powyższych sytuacjach obdarowany ma dwa rozwiązania:

- dostarczać środki pieniężne na utrzymanie darczyńcy lub płacenie przez niego alimentów;
-

CIEKAWOSTKI

Dopuszczalny jest częściowy zwrot darowizny niewykonanej.

Zależy to od tego co jest jej przedmiotem. Jeżeli ktoś darował nam pieniądze, to możemy je częściowo zwrócić, jednak jest to niemożliwe w przypadku np. darowizny samochodu czy przedsiębiorstwa.

Uprawnienie osobiste darczyńcy nie przechodzi na jego spadkobierców.

Jeżeli darowizny dokonali małżonkowie w odniesieniu do przedmiotu wchodzącego w skład ich ustawowego majątku wspólnego, a następnie przed jej wykonaniem i odwołaniem jeden z nich zmarł, drugi z małżonków może odwołać darowiznę jedynie w odniesieniu do udziału, jaki przypada mu do przedmiotu darowizny z chwilą przekształcenia się w chwili śmierci jednego z małżonków ustawowej wspólności majątkowej we wspólność o charakterze ułamkowym (wyr. SN z 3.4.2014 r., V CSK 289/13, Legalis; zob. też post. SN z 5.6.2018 r., IV CSK 27/18, Legalis).

3. Odwołanie darowizny wykonanej

Darowizna wykonana to taka, gdy formalnie zawarto umowę we właściwej formie i przedmiot umowy został wydany obdarowanemu. Zgodnie z art. 898 § 1 KC darczyńca może odwołać darowiznę już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. Uprawnienia do odwołania darowizny nie można z góry wyłączyć. Od dnia odwołania darowizny wykonanej obdarowany jest zobowiązany do zwrotu przedmiotu darowizny zgodnie z przepisami o bezpodstawnym wzbogaceniu. Obdarowany jest zobowiązany do zwrotu przedmiotu darowizny w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jego wartości np. kiedy obdarowany, który otrzymał samochód, w dniu odwołania darowizny już go sprzedał, musi wtedy zwrócić następnie jego równowartość.

Zgodnie z dominującym stanowiskiem odwołanie darowizny wykonanej ma skutek obligacyjny (tak: uchw. SN z 7.1.1967 r., III CZP 32/66, OSNCP 1968, Nr 12, poz. 199 z głosami W. Czachórskiego, OSP 1969, Nr 5, poz. 97; B. Dobrzańskiego, OSP 1969, Nr 5, poz. 97; M. Safjan, w: Pietrzykowski, Komentarz, t. II, 2015, art. 898, Nb 14; A. Tomczyk, Skutki, s. 105–107).

Odwołanie darowizny działa jedynie na przyszłość (ex nunc). W wyniku odwołania darowizny obdarowany jest zobowiązany względem darczyńcy do zwrotu przedmiotu darowizny na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

4. Pozostałe kwestie

RAŻĄCA NIEWDZIĘCZNOŚĆ

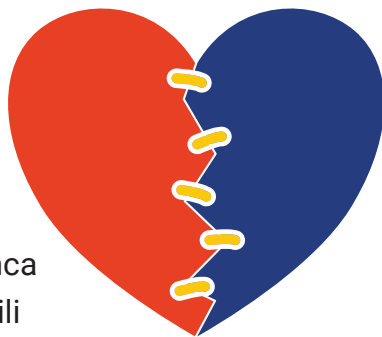
To pojęcie nie zostało zdefiniowane w kodeksie cywilnym, jednak będą to takie przypadki, kiedy obdarowany, który zachowywał się dobrze wobec darczyńcy, zmienia swoją postawę po otrzymaniu darowizny, co wskazuje na to, że jego zachowanie nie było podyktowane rzeczywistymi uczuciami, a chęcią otrzymania darowizny np. dobra córka, która troskliwie opiekowała się mamą, po otrzymaniu darowizny zaczyna ją wyzywać i zrywa z nią kontakt. Rażącą niewdzięcznością może być też popełnienie przestępstwa przeciwko darczyńcy np. pobicie lub kradzież po otrzymaniu darowizny. Katalog, z uwagi na mnogość przypadków, jest otwarty, a w przypadku sporu, o tym, co było rażącą niewdzięcznością, decyduje Sąd.

PRZEBACZENIE

Art. 899 [Przebaczenie]

§ 1. Darowizna nie może być odwołana z powodu niewdzięczności, jeżeli darczyńca obdarowanemu przebaczył. Jeżeli w chwili przebaczenia darczyńca nie miał zdolności do czynności prawnych, przebaczenie jest skuteczne, gdy nastąpiło z dostatecznym rozeznaniem.

Przebaczenie należy rozumieć zgodnie z definicją potoczną. Jest to taka sytuacja, gdy pomimo złych uczynków ze strony obdarowanego, darczyńca i obdarowany pogodzą się.

Z PRAKTYKI

Odwołanie darowizny może nastąpić bez większych przeszkód, jeżeli obdarowany akceptuje ten fakt, co zdarza się niezmiernie rzadko. W takim przypadku np. darczyńca pisze pismo do obdarowanego, że odwołuje darowiznę i żąda jej zwrotu, a obdarowany ignoruje to pismo, sprawę rozstrzyga Sąd. Należy dodać, że Sąd z uwagi na tzw. pewność obrotu prawnego, bardzo rzadko wydaje wyroki w których odwołuje darowiznę, dlatego też lepiej dobrze zastanowić się przed dokonaniem takiej darowizny, ponieważ należy mieć na uwadze, że jej odwołanie w postępowaniu sądowym ma charakter wyjątkowy (szacuje się, że skutecznie udaje odwołać się do 10% darowizn dokonanych).

WARTO ZAPAMIĘTAĆ!

- Darowizna umożliwia dokonywanie przysporzeń majątkowych bez ekwiwalentu finansowego.
- Darowizna jest zawierana w chwili podpisania umowy lub aktu notarialnego.
- Darowiznę niewykonaną można odwołać w przypadku gdy spowodowałaby ona niedostatek darczyńcy lub uniemożliwiła spełnienie jego zobowiązań w zakresie obowiązku alimentacyjnego.
- Darowiznę wykonaną można odwołać w przypadku wystąpienia rażącej niewdzięczności.
- Rażąca niewdzięczność, to drastyczna zmiana zachowania obdarowanego w stosunku do darczyńcy po otrzymaniu darowizny.

5. Zakończenie

Darowizna to ten element prawa cywilnego z którym w zasadzie chyba każdy z nas zetknął się lub zetknie w swoim życiu. Warto znać zatem najważniejsze fakty na jej temat, w tym również w zakresie odwołania darowizny. W praktyce najczęściej z darowiznami mamy do czynienia pomiędzy członkami najbliższej rodziny tj. między rodzicami a dziećmi, między dziadkami a wnukami czy pomiędzy małżonkami.

W niniejszym artykule omówiono konkretnie instytucję odwołania darowizny, natomiast jest to temat ciekawy w wielu aspektach np. pod kątem prawa podatkowego.

Miejsce na notatki

A series of 20 horizontal dotted lines provided for taking notes.

